

ARTS EQUAL

POLICY BRIEF
5/2017

Tämä toimenpidesuositus on tarkoitettu päättäjille, virkakunnalle, medialle ja kaikille, joita kiinnostaa kulttuurihyvinvoinnin toteutuminen osana sote-uudistusta.

**Taiteen prosenttiperiaatetta
laajentamalla hyvinvointia
sote-palveluihin** Kai Lehikoinen

kuva: Juha Metso

Hoitolaitoksissa ihmiset pääsevät heikosti osallisiksi taide- ja kulttuuripalveluista ja niiden mahdollistamasta hyvinvoinnista. Siksi näitä palveluja pitää ulottaa sosiaali- ja terveysalan laitoksiin. Tämän toteuttaminen on mahdollista jo käytössä olevaa prosenttiperiaatetta laajentamalla. Näin vahvistetaan ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua taiteisiin ja kulttuuriin.

Tämä ArtsEqual-toimenpidesuositus tarjoaa opetus- ja kulttuuriministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja valtiovarainministeriölle, sote- ja maakuntauudistuksen muutosjohtajille, kunnille ja poliittisille päätöksentekijöille viimeisintä tutkimustietoa ja kriittisiä näkökulmia kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta ja kulttuurihyvinvoinnista hallitusohjelman mukaisen prosenttitaitteen periaatteen laajentamista koskevan päätöksenteon tueksi.

Toimenpidesuosituks

Ehdotamme seuraavia toimenpiteitä:

- Nykyistä prosenttitaitteen¹ periaatetta tulee laajentaa sosiaalitoimen ja terveydenhuollon alueille siten, että maakunnat ja kunnat kohdentavat harkintansa mukaan sopivan prosenttiosuuden sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen varatusta käyttömäärärahasta taide- ja kulttuuritoiminnan palvelujen käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- ja asiakastyössä.
- Rakennus- ja saneeraushankkeissa tulee jatkaa nykyisen prosenttitaitteen periaatetta, joka liittyy taidehankintojen rahoittamiseen osana rakennushankkeiden kustannuksia.
- Laajennettu prosenttitaitteen periaate tulee kirjata osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen niin sanottua tiekarttaa kaikissa maakunnissa. Periaate tulee ottaa käyttöön kaikissa Suomen kaupungeissa ja kunnissa.
- Sosiaali- ja terveysalan uudistuksessa maakuntien ja kuntien tulee huomioida laajennettu prosenttitaitteen periaate osana palvelusopimuksia ja laatukriteereitä, kun sosiaali- ja terveysalan palveluja kilpailutetaan tai järjestetään muulla tavalla.
- Kulttuuristen oikeuksien ja kulttuurihyvinvoinnin toteutumisen turvaamiseksi maakuntien ja kuntien tulee sisällyttää prosenttitaitteen periaatteen laajentaminen osaksi maakuntastrategiaa ja alueellista hyvinvointikertomusta kuten myös osaksi kuntien strategioita, palvelulupauksia ja hyvinvointikertomuksia. Pirkanmaalla tehty alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma on tästä hyvä esimerkki.
- Maakuntien ja kuntien tulee kirjata hyvinvointikertomuksiinsa seuraava suositus: sosiaali- ja terveysalan palvelut pitää järjestää siten, että jokaisella asiakkaalla on halutessaan mahdollisuus osallistua taide- ja kulttuuripalveluihin omien kiinnostustensa mukaisesti ja saavuttaa kulttuurihyvinvointia vahvistavia tavoitteita, joita hän arvostaa elämässään.
- Maakuntahallinnossa tulee olla vähintään yksi ihminen, jonka vastuulla ovat kulttuurihyvinvoinnin suunnittelu ja verkostot. Tämä hyvinvointivastaava voisi ideaalissa tilanteessa toimia yhteistyössä kuntien kulttuuri- ja/tai hyvinvointikoordinaattoreiden kanssa.

Taustaa

Yksilön **hyvinvointi** muodostuu kokonaisvaltaisesti toisiinsa kietoutuvista osatekijöistä: ruumiillisesta hyvinvoinnista, henkisestä hyvinvoinnista ja sosiaalisesta hyvinvoinnista.² Hyvinvointi edellyttää vapautta ja toimintamahdollisuuksia³ sekä yksilön mahdollisuuksia saada keskeiset elintason, yhteisyyssuhteisiin (paikallisyhteys, perheyhteys ja ystävyyssuhteet) ja itsensä toteuttamiseen liittyvät tarpeet tyydytyksi.⁴ Toimintamahdollisuuksiin kuuluvat esimerkiksi terveys, aistit, mielikuvitus, ajattelu, tunteet, itsenäinen päättely, osallisuus, leikki, itseilmaisuus, mahdollisuus osallistua poliittiseen päätöksentekoon ja mahdollisuus henkisesti palkitsevaan työhön.⁵

Kulttuuri on sosiaalisesti jaettu ja opittu merkitysten järjestelmä. Sen avulla yhteisön jäsenet luokittelevat ympäristöään, itseään ja toisia sekä myös selittävät omaa ja muiden toimintaa. Siihen liittyvät yhteisön olemukset, arvot ja normit sekä niistä kumpuavat teot ja tuotokset kahvihetkistä karaokeen ja perinnejuhlista taideharrastuksiin. Kulttuuri määrittää sosiaalista toimintaa ja antaa sille merkityksen.⁶

Taide on luovaa toimintaa, jota ohjaa kulttuurisesti ja historiallisesti erityiset käsitykset taiteen tekemisestä, esittämisestä ja vastaanottamisesta.⁷ Eri taidemuodot kumpuavat omista perinteistään. Ne muuttuvat, kun perinteistä ajattelua ja toimintaa haastetaan. Taide on olemassa ensisijaisesti itsensä vuoksi, mutta taiteella voi myös olla esimerkiksi eettistä, moraalista, kasvatuksellista, terapeutista, terveyttä vahvistavaa tai taloudellista arvoa yhteiskunnassa.⁸

Kulttuurihyvinvoinnin käsitteellä tarkoitetaan sitä, että kulttuuriin ja taiteisiin osallistuminen lisää yksilön kulttuuripääomaa ja sosiaalista pääomaa. Se vahvistaa ihmisen elinvoimaa, toimintaresursseja (esim. kykyä ja sosiaalisia verkostoja) ja toimijuutta sekä siten mahdollisuuksia toimia tavoilla, jotka lisäävät hyvinvointia. Kulttuurihyvinvointi on myös ihmisen kulttuuristen tarpeiden täyttymistä tavoilla, joista syntyy henkilökohtaisesti tai yhdessä koettua hyvinvointia.⁹

Taide- ja kulttuuripalveluilla lisätään ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämänlaatua osana laadukasta hoitoa yhteiskunnassa. Tutkimusten mukaan taiteisiin ja kulttuuriin osallistuminen voi esimerkiksi:

- torjua yksinäisyyttä ja syrjäytymistä¹⁰
- tukea identiteetin ja itsetunnon kehittymistä¹¹
- ylläpitää fyysistä terveyttä ja mielenterveyttä¹²
- purkaa eri kulttuurien välisiä jännitteitä¹³
- tarjota voimaantumisen mahdollisuuksia erityisesti niille, joiden ääni ei kuulu yhteiskunnassa.¹⁴

Kulttuurihyvinvoinnin oikeudellinen perusta on **kulttuurisissa perusoikeuksissa**, jotka valtiosääntö turvaa. Oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään ja yhteisöään niiden avulla sekä mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti ovat kulttuurisia perusoikeuksia. Nämä oikeudet

2 Hyyppä 2002, Hyyppä & Liikanen 2005, Ruuskanen 2002.

3 Nussbaum 2011; Alkire & Deneulin 2009; Sen 1992.

4 Allardt 1989; Allardt 1976.

5 Nussbaum 2011; Nussbaum 2006; Pirhonen 2013.

6 Buchanan 2010; Horton Fraleigh 1999; Frow 1995.

7 Gielen 2015; Wolff 1993.

8 Laiho 2014; Hyyppä 2010; Bourdieu 1984; Bourdieu 1986.

9 Lehtikoinen & Vanhanen 2017; ks. myös Hyyppä 2011.

10 Galloway, S. 2015; Cohen ym. 2006; Matarasso 1997.

11 Miles 2007, 278.

12 Clift and Camic 2016; Gordon-Nesbitt 2015; Bidwell 2014; Lelchuk Staricoff 2004.

13 Lehtikoinen & Pässilä 2016; Berhoin Antal 2009; Heinsius & Lehtikoinen 2013; Pässilä 2012.

14 Patel 2012, 66.

1 Esitys prosenttiperiaatteen edistämiseksi 2017; ks. myös <http://prosenttiperiaate.fi/>.

on turvattu Suomen perustuslaissa, YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa ja monissa Suomea sitovissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa.¹⁵

Valtiosääntöön sisältyy myös **yhdenvertaisen kohtelun vaatimus**.¹⁶ Sen perusteella kaikilla ihmisillä tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä osallisiksi taide- ja kulttuuripalveluista ja niiden kautta kulttuurihyvinvoinnista elämäntilanteesta tai terveydentilasta riippumatta. Kulttuuristen perusoikeuksien turvaama **mahdollisuuksien yhdenvertaisuus** taiteisiin ja kulttuuriin osallistumisessa ei nykyisellään toteudu kaikkien elämässä. Toteutuessaan se tekee mahdolliseksi kaikille kulttuurihyvinvoinnin tavoittelun.¹⁷ Kyse on taiteen ja kulttuurin yhdenvertaisesta **saavutettavuudesta**.¹⁸

Julkisiin ja yksityisiin rakennushankkeisiin liittyvää **prosenttitaitteen periaatetta** käytetään jonkun verran Suomessa. Yleensä rakennusvaiheessa tehdään taidehankintoja kuten maalauksia, veistoksia, valokuvia, valotaidetta, äänitaidetta ja rakennuksen pintoihin sisältyviä taideteoksia. Esimerkkejä prosenttitaitteen käytöstä Suomen kunnissa löytyy lukuisia.¹⁹ Prosenttitaitteen periaatetta noudattamalla taidetta tuodaan ihmisten luo kouluihin, päiväkoteihin, hoitolaitoksiin, kunnallisiin virastoihin ja ulkotiloihin. Näin edistetään taiteen saatavuutta ja saavutettavuutta, luodaan laadukkaita, viihtyisiä ja turvallisia elinympäristöjä ja työllistetään taiteilijoita.²⁰ Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2015 työryhmän selvittämään julkisen rakentamisen prosentti taiteeseen -periaatteen edistämistä. Työryhmän esitys prosenttiperiaatteen edistämisestä julkaistiin 13.12.2017.²¹

Suuntana hyvinvoiva Suomi: suositus prosenttitaitteen periaatteen laajentamiseksi

Toimenpidesuosituksena ArtsEqual-tutkimushanke suosittaa prosenttitaitteen periaatteen laajentamista sosiaali- ja terveydenhuollon alueelle. Näin lisätään taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta, parannetaan eri ih-

misryhmien mahdollisuuksia osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, edistetään kulttuuristen oikeuksien toteutumista yhdenvertaisesti ja vahvistetaan kulttuurihyvinvointia.

Kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta taide- ja kulttuuritoimintaan osallistuminen vahvistaa ihmisten toimintamahdollisuuksia ja -kykyä elämässä.²² Siksi taiteen prosenttiperiaatetta tulee laajentaa siten, että mahdollisimman monet voisivat taide- ja kulttuuritoimintaan osallistumalla käyttää mielikuvitustaan ja tunteitaan, leikkiä, nauraa ja virkistyä, ilmaista itseään, kokea osallisuutta yhteisössä, osallistua henkisesti ja kehollisesti palkitsevaan toimintaan ja saada äänensä kuuluviin. Prosenttiperiaatteen laajentaminen parantaa mm. sairaaloiden, vanhustenhuollon, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvoloiden, nuorisotoimen, perhetyön, kotipalvelun, kotihoidon, laitoshoidon ja päihde- ja mielen-terveytyön asiakkaiden mahdollisuuksia päästä osallisiksi taiteesta ja kulttuurista.

Laajennetun taiteen prosenttiperiaatteen rahoittaminen voidaan toteuttaa niin, että maakunnat ja kunnat kohdentavat harkintansa mukaan sopivan prosenttiosuuden sosiaali- ja terveysalan organisaatioiden vuositaisista käyttöbudjeteista kulttuurihyvinvointia vahvistaviin taide- ja kulttuuritoiminnan palveluihin. Mahdollista on pohtia myös nykyisen prosenttitaitteen periaatteen piirissä käytössä olevien rahoitus- ja hankintamallien (esim. rahastomalli) käyttöä taide- ja kulttuuritoiminnan rahoittamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- ja asiakastyössä tai kehittää uusia rahoitusmalleja.

Prosenttitaitteen periaatteen laajentaminen on nykyisen hallituksen kärkihanke (2016-2018).²³ Laajennettua prosenttitaitteen periaatetta noudattamalla sosiaali- ja terveysalan palveluihin saadaan järjestettyä taide- ja kulttuuripalveluja pitkäjänteisesti ja kestävästi. Näin maakunnissa ja kunnissa saadaan vahvistettua erityisesti heikommassa asemassa olevien ihmisten mahdollisuuksia osallistua taiteisiin ja kulttuuriin ja sen kautta näiden ihmisryhmien kulttuurihyvinvointia ja toimintamahdollisuuksia. Sairauksien ja henkisen pahoinvoinnin ehkäisy ja eri ihmisryhmien välisten jännitteiden purkaminen taiteen ja kulttuurin keinoin on inhimillisesti arvokasta, mutta sitä voidaan myös tarkastella sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksina ja huomioida kansantalouden näkökulmasta tuottavuutena.²⁴

15 Suomen perustuslaki (731/1999) 12 §, 16 § ja 17 §; YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus; YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus; YK:n lasten oikeuksia koskeva yleissopimus; YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus; Ks. myös Lehtikoinen & Rautiainen 2016.

16 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 8 §.

17 Lehtikoinen & Vanhanen 2017.

18 Lahtinen, Jakonen & Sokka 2017.

19 Kekäläinen 2017; Tainio 2014; Karttunen & Herranen 2013; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013; Järvipetäjä ym. 2010; Salon taidemuseo Veturitalli 2008; Isohanni 2006.

20 Hyry 2016; Karisto 2015; Pulkkinen & Hannus 2015.

21 Esitys prosenttiperiaatteen edistämiseksi 2017.

22 Ks. esim. Laitinen 2017a; Laitinen 2017b; Malmivirta 2017; Sutela 2017; Vanhanen 2017; Westerlund ym. 2016.

23 Opetus- ja kulttuuriministeriö on tilannut Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporelta kärkihankkeen toteuttamista tukevan ja sen vaikuttavuuden seurannan. Ks. <http://www.cupore.fi/fi/tutkimus/tutkimushankkeet/prosenttitaitteen-periaatteen-laajentaminen>

24 Ansio ym. 2016.

Kirjoittaja

Professori **Kai Lehtikoinen** (Ph.D., MA) johtaa Taideyliopiston Center for Educational Research and Academic Development in the Arts (CERADA) -tutkimuskeskusta. Lisäksi hän toimii ArtsEqual-hankkeen varajohtajana ja ArtsEqualin Arts in Health, Welfare and Care -tutkimusryhmän johtajana. Hän on perehtynyt taiteisiin ja taidekasvatukseen hybrideissä ympäristöissä. Lehtikoisen viimeaikaiset tutkimukset ovat käsitelleet tanssikummitoimintaa hoivatyössä, kulttuurialan hyvinvoinnin diskursseja, taiteen palvelujen oikeutuspuhuntaa ja taiteellisia interventioita työelämässä.

Lähteet

- Alkire, S. & Deneulin, S. 2009. The Human Development and Capability Approach. Teoksessa Deneulin S. & Shahani, L. (toim.). An Introduction to the Human Development and Capability Approach: Freedom and Agency. Lontoo & Sterling, VA: Earthscan, 22-48.
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: Wsoy.
- Allardt, E. 1989. An updated indicator system: having, loving, being. Helsingin yliopiston sosiologian laitos: Työselostuksia, nro 48. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Ansio, H., Furu, P. & Houni, P. 2016. Taide torjuu yksinäisyyttä. ArtsEqual Policy Brief 2/2016. Helsinki: ArtsEqual.
- Berthoin Antal, A. 2009. Transforming Organisations with the Arts. Research Framework for Evaluating the Effects of Artistic Interventions in Organizations - Research Report. Gothenburg: TILLT Europe.
- Bidwell, S. 2014. The Arts in Health: Evidence from the International Literature. Christchurch, New Zealand: Pegasus Health.
- Bourdieu P. 1984. Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. 1986. The forms of capital. Teoksessa Richardson, J. (toim.). Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York: Greenwood, 241-258.
- Buchanan, I. 2010. Oxford Dictionary of Critical Theory. Oxford ja New York: Oxford University Press.
- Clift, S. & Camic, P.M. (toim.). 2016. Oxford Textbook of Creative Arts, Health and Wellbeing: International Perspectives on Practice, Policy and Research. Oxford: Oxford University Press.
- Cohen, G.D., Perlestein, S., Chapline, J., Kelly, J., Firth, K.M., & Simmens, S. 2006. The Impact of Professionally Conducted Cultural Programs on the Physical Health, Mental Health, and Social Functioning of Older Adults. The Gerontologist 46:6, 726-734.
- Esitys prosenttiperiaatteen edistämiseksi. 2017. Ohjausryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:50. Julkaistu 13.12.2017. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160373>
- Frow, J. 1995. Cultural Studies and Cultural Values. Oxford: Clarendon Press.
- Galloway, S. 2015. Changing Lives, The Social Impact of the Arts. Edinburgh: Scottish Arts Council.
- Gielen, P. 2015. The Murmuring of the Artistic Multitude: Global Art, Memory and Post-Fordism. Third revised and expanded edition. Amsterdam: Valiz.
- Gordon-Nesbitt, R. 2015. Exploring the Longitudinal Relationship between Arts Engagement and Health. Manchester: Arts for Health.
- Heinsius, J. & Lehtikoinen, K. (toim.). 2013. Training Artists for Innovation: Competencies for New Contexts. Kokos Publications. Helsinki: Theatre Academy Helsinki.
- Horton Fraleigh, S. 1999. Family Resemblance. Teoksessa Horton Fraleigh, S. & Hanstein, P. (toim.). Reseraching Dance: Evolving Modes of Inquiry. Lontoo: Dance Books, 3-21.
- Hyyry, J. 2016. Kansalaisten käsityksiä taiteesta osana arkiympäristöä ja julkisia tiloja. Helsinki: TSN & Suomen taiteilijaseura. <http://prosenttiperiaate.fi/wp-content/uploads/Kyselytutkimus-2016.pdf>.
- Hyyppä, M.T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Terveys ja sosiaalinen pääoma. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyyppä, M.T. 2010. Healthy Ties. Social Capital, Population Health and Survival. Berlin, Heidelberg, & New York: Springer.
- Hyyppä, M.T. 2011. Elinvoimaa yhteisöstä. Tieteessä tapahtuu 8, 15-18.
- Hyyppä, M.T. & Liikanen, H.-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita.
- Isohanni, T. 2006. Arabia Arabia. Taiteellinen toiminta osana asuin ympäristön suunnittelua, tapaus Arabianranta. Väitöskirja. Taideteollinen korkeakoulu.
- Järvipetäjä, M. & työryhmä. 2010. Prosenttitaide antaa virtaa! Turku: Varsinais-Suomen taidetoimikunta ja Turun seudun kehittämisselitys. http://www.taika.fi/documents/11580/137239/prosenttiesite_pakattu2.pdf.
- Karisto, E. 2015. Prosenttiperiaatetta edistetään tietoa lisäämällä. Kuntalehti. 18.12.2015. <https://kuntalehti.fi/uutiset/54872/>.
- Karttunen, S. & Herranen, K. 2013. Prosenttiperiaatteen toteuttaminen ja julkisen taiteen hankintamallit 20 suurimmassa kaupungissa. Teoksessa Taidetta arkeen. Ehdotus valtion kehittämiskeskus. http://www.taika.fi/documents/11580/137239/prosenttiesite_pakattu2.pdf.
- Kekäläinen, T. (toim.). 2017. Prosenttitaide Oulussa. Oulun taidemuseon verkkosivut. http://prosenttitaide.ouka.fi/tietoa/prosenttitaide_oulussa.php.
- Lahtinen, E., Jakonen, O. & Sokka, S. 2017. Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus kulttuuripolitiikassa. Tietokortti 3. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. http://www.cupore.fi/images/tiedostot/tietokortit/cupore_tietokortti_saavutettavuus.pdf.
- Laiho, H. 2014. Taiteen etiikka. Filosofia.fi: Portti filosofiaan. <http://filosofia.fi/node/4178#Autonomismi%20ja%20moralismi>.
- Laitinen, L. 2017a. Taide, taiteellinen toiminta ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa Lehtikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.). Taide ja hyvinvointi: Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Kokos 1/2017. Helsinki: Taideyliopisto, 31-46.
- Laitinen, L. 2017b. Taide, taiteellinen toiminta ja mielenterveys. Teoksessa Lehtikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.). Taide ja hyvinvointi: Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Kokos 1/2017. Helsinki: Taideyliopisto, 85-98.
- Lehtikoinen, K. & Pässilä, A. 2016. Johdanto. Teoksessa Lehtikoinen, K., Pässilä, A., Martin, M. & Pulkki, M. (toim.). Taiteilija kehittäjänä: taiteelliset interventiot työssä. Kokos julkaisu 1/2016. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu.
- Lehtikoinen, K. & Rautiainen, P. 2016. Kulttuuristen oikeuksien toteuttaminen osaksi sote-palveluja. ArtsEqual Policy Brief 1/2016. Helsinki: ArtsEqual.
- Lehtikoinen, K. & Vanhanen, E. 2017. Johdanto. Teoksessa Lehtikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.). Taide ja hyvinvointi: Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Kokos 1/2017. Helsinki: Taideyliopisto.
- Lelchuk Staricoff, R. 2004. Arts in Health: A Review of the Medical Literature. Research report 36. Lontoo: Arts Council of England.
- Malmivirta, H. 2017. Taide, taidetoiminta ja niiden vaikutukset ikääntyneiden hyvinvointiin. Teoksessa Lehtikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.). Taide ja hyvinvointi: Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Kokos 1/2017. Helsinki: Taideyliopisto, 47-60.
- Matarasso, F. 1997. Use or Ornament? The Social Impact of Participation in the Arts. Lontoo: Comedia.
- Miles, S. 2007. Different Journeys at Different Speeds: Young People, Risk and the Challenge of Creative Learning. Journal of Youth Studies 10:3, 271-284.
- Nussbaum, M. 2006. Frontiers of Justice: Disability, Nationality, Species Membership. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Nussbaum, M. 2011. Creating Capabilities. The Human Development Approach. Cambridge, MA & Lontoo: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Taidetta arkeen. Ehdotus valtion keinoiksi edistää prosenttiperiaatetta osana julkista rakentamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2013:5. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Patel, R. 2012. Creativity and Partnership. Teoksessa Fusco, D. (toim.) Advancing Youth Work: Current Trends, Critical Questions. New York & Lontoo: Routledge, 61-72.
- Pirhonen, J. 2013. Toimintamahdollisuudet vanhojen ihmisten pitkäaikaishoidossa. Martha C. Nussbaumin teoria etnografisen tutkimuksen valossa. Gerontologia 2, 58-72.
- Pulkkinen, M. & Hannus, H. (toim.). 2015. Prosenttitaiteen käsikirja taiteen tilaajalle. Helsinki: Prosentti taiteelle -hanke.
- Pässilä, A. 2012. Reflexive model of research-based theatre - processing innovation at the crossroads of theatre, reflection and practice-based innovation activities. Väitöskirja. Acta Universitatis Lappeenraensis 492. Lappeenranta University Press. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/86216/isbn%209789522653222.pdf>.
- Ruuskanen, P. (toim.) 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salon taidemuseo Veturitali. 2008. Salon %-taide. Salon taidemuseon verkkosivut. <http://www.salonprosenttitaide.fi/>.
- Sen, A. 1999. Development as Freedom. Oxford: Oxford University Press.
- Sutela, K. 2017. Taide, taiteellinen toiminta ja vammaisten henkilöiden ja erityistä tukea tarvitsevien hyvinvointi. Teoksessa Lehtikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.). Taide ja hyvinvointi: Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Kokos 1/2017. Helsinki: Taideyliopisto, 71-84.
- Tainio, M. (toim.). 2014. Taide sairaalassa: T-sairaalan taidekokoelma 2013. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin julkaisu, sarja D nro 50. Turku: Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri. <http://www.vssh.fi/fi/sairaanhoitopiiri/media-tiedotteet-viestinta/julkaisut/Documents/Taide%20sairaalassa.pdf>.
- Vanhanen, E. 2017. Taiteisiin osallistumisen hyvinvointivaikutukset ja maahanmuuttajat. Teoksessa Lehtikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.). Taide ja hyvinvointi: Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Kokos 1/2017. Helsinki: Taideyliopisto, 61-70.
- Westerlund, H., ym. 2016. Taiteet, tasa-arvo ja hyvinvointi: Katsaus kansainväliseen tutkimukseen. Helsinki: ArtsEqual. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-6670-97-3>.
- Wolff, J. 1993. The Social Production of Art. 2. painos. Hounds-mills ja Lontoo: Macmillan Press Ltd.

ArtsEqual policy briefit esittelevät päättäjille viimeisintä tutkimusta ja tutkimusperustaista keskustelua ArtsEqual-hankkeesta.
Taideyliopiston koordinoima ArtsEqual-hanke tutkii yhteistyössä yli 50 vuorovaikutusumppanin kanssa, kuinka taide julkisena palveluna voisi lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa ja hyvinvointia 2020-luvun Suomessa.

Konsortiopartnerit

Taide julkisena palveluna: strategisesti kohti tasa-arvoa
Arts as Public Service: Strategic Steps towards Equality

Taideyliopiston koordinoima, monitieteinen tutkimushanke (2015-2020)
Hankkeen johtaja: professori Heidi Westerlund,
Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
artsequal.fi

Rahoittaja

